

2002 in Catalogus 43 Utrecht

Auteur: GASPARD HENRI VAN BOEKEL

1978 32 11

NATUUR-GESCHIEDKUNDIGE AANTEEKENING

OVER

C n° 851

DE GIRAPE

EN DEN

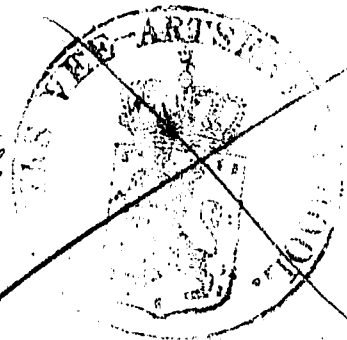
RHINOCEROS,

VOOR DE EERSTE MAAL ZOO GROOT, FRAAI EN LEVEND IN NEDERLAND
AANGEDRAGT

DOOR DE HEEREN ESPEROU EN OUVRIER.

UIT OOREPRONKELYKE BESCHIEDEN OPGEMAAKT

Door Van B!

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0317 2081

GENT,

BOEK- EN STEENDRUKKERY VAN IVO TYTGAT,
OP DEN HOEK DER KONINGSTRAAT EN VLAMMARKT, N.º 19.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT

in B Utrecht

DE GIRAFE

EN

RHINOCEROS

DER HEEREN

ESPEROU EN OUVRIER.

Onderscheidene *Menageriën* of verzamelingen van vreemde dieren werden, sedert eenige jaren, op onze kermissen en jaarmarkten ter bezigtiging aangeboden, en waren min of meer belangryk door den keus van zonderlinge wilde beesten, welke zy, in yzeren kooijen, den nieuwsbegeerigen voorstelden. Geene derzelve bevatte echter de tweezoo merkwaardige als schaarsgeziene diersoorten, ter welker vangst en overtocht de heeren *Ouvrier* en *Esperou* noch reizen, noch kosten ontzagen, en die zy thans voor 't eerst in Nederland aanbrengeu.

Ongemeen was de belangstelling in Frankryk en Belgie by de eerste verschyning dezer zoo schoone als majestueuze bewoners der verzengde luchtstreek. Geleerden, kunstenaars en natuurbeminnars, duizenden nieuwsgierigen uit alle standen kwamen toegesnelid om deze zoo fraaije en forsche vreemdelingen met een bezoek te vereeren en hun' wonderen lichaams-bouw te beschouwen en af te schetsen.

Ter meerdere opheldering, en tot onderrigt dergenen die minder met de natuurlyke historie bekend zyn, geven wy hier eene beknopte geschied-beschryving dier beide trotsche viervoeters, in 't vertrouwen dat onze geringe arbeid, onder betrek van byzondere omstandigheden, ook den geleerden en kunstenaars eenigzins welkom zal wezen. Wy beginnen met het schoonste dier:

DE GIRAFE.

De *Girafe* of *Kameelpardel* is, zonder tegenspraak, zoo door hare ryzige en bevallige gestalte, als door hare fraai-getygerde huid, een der schoonste en edelste dieren der wereld. Haar gansch zonderlinge-lichaamsbouw, haar zachtmoedige aard en onnoozele zeden en gewoonten maken haar belangryk voor schilders en natuur-beminnars, voor allen, die in de verhevene kunst-gewrochten des almachtigen Scheppers een kostbaar onderwerp vinden ter studie en overweging.

De oudste schryvers spraken reeds van deze diersoort. Mozes duidde de girafe aan onder den naam van *Zemer*, en veroorloofde den Israëlitén 't nuttigen van deszelfs vleesch, als behoorende tot de soort der herkauwende dieren. Aristoteles spreekt geenszins van de girafe, om reden haar eigenlyk vaderland, de zandwoestynen van Abyssinie in Afrika, alstoen den Grieken nog onbekend waren; doch Plinius beschreef haar onder den naam van *Oris fera*, of 't wild schaap, en de vroegste klassieken betitelden haar *Camelopardalis Girafes*, omreden hare huid byna getygerd is als die van 't luipaard en den panther, en haar hals lang is als die des kameels. De natuurkundige Belon noemde dit dier *Monubelle*, of een schepsel, zachtvaardig als 't schaap', en beminlyker dan eenig ander wild gedierte.

En inderdaad, even als 't schaap by de tamme dieren, mag men de girafe by de wilde als 't zinnebeeld der onnoozele zachtmoedigheid stellen. Haar ranke leest en fraai-beschilderd kleed, hare vleijende en als 't ware beleefde manieren maken dit dier zelfs beminneenswaardig by de anderzins zoo ruwe en hardvochtige *Negers*. De Arabieren schenken haar den eernaam van *Bibé-Fandi* en *Shokafandi*, of: de zeer groote, edele en verheerene woestyn-bewoner.

Volgens Suidas, gaf Julius-Cæsar het eerst de girafeten schouwspel aen de Romeinen, en onderscheidene

dezer dieren verhoogden den zegepralenden intogt van Aurelianus. Keizer Leo ontving er eene ten geschenke van de Ethiopiërs; de Sultan van Babylonië zond eene kameelpardel aan Frederik den grooten, terwyl een ander Oostersch vorst er eene vereerde aan Laurens de Medicis.

Het eigenlyk vaderland der girafen is in de mate-looze zand-woestynen van Abyssinie, behoorende tot die woeste er nog zoo weinig gekende binnenlanden van Afrika. Deze woestynen beslaen eene uitgestrektheid van meer dan 45,000 vierkante mylen, en zyn alom doorzaaid met gebergten, welker afhellingen zoo effen en onbegroeid zyn, dat men die streken door welbeschaafde volkeren zou bewoond achten; zoo kunstmatig is hun oorspronkelyke vorm. En nogtans moeten de bewoners dezer wildernissen, de *Negers*, de zwartste menschen van den aardbodem, die in behendigheit de vlugste schepsels overtreffen, zich bedienen van door touwwerk verbondene ladders, welke zy van boomschors saemvlechten ter beklimming der steile en dorre gebergten en ter vervoering der levensmiddelen, hun benoodigd gedurende hunne rockelooze togten over die barre zandbanen.

Intusschen is de natuur hier overal zoo ondankbaar niet. Sommige streken, den inboorlingen alleen bekend, zyn zoo vruchtbaar, dat men er jaarlyks onderscheidene malen zaaijen en oogsten kan. Ook vindt men op sommige plekken goud-poeder, struisvederen, ivoor en berg-zout. Hier alleen ontmoet men die schapen, welke staart tot 40 ponden zwaar weegt.

Vóór de christelyke tydreckening vormde Abyssinie 't grootste gedeelte van het oude Ethiopië, en was de wieg der afrikaansche beschaving. De Abyssiniërs hadden ook hun tydvak van roem en voorspoed; zy beoorloogden de Syriërs en overwonnen dit volk. Nog andere landstreken veroverden zy, tot Sesostris, koning van

Egypte, hen ten onderbragt en gedurende een kortstondig tydverloop beheerschte.

Dan welhaast stonden de Abyssiniërs tegen hunne verdrukkers op, versloegen de tabryke tegen hen afgezondene legers en herwonnen glansryk hunne onafhankelykheid.

Tegenwoordig is Abyssinië in drie staten of districten verdeeld, te weten: die van Gondar en Tigres, en dat, welk door den volkstam der Gallas bewoond wordt. In dit gewest, by de nog onbeschaafde en byna wilde Gallas, werd de girafe der heeren *Esperou* en *Ouvrier* met haar mannetje gevangen. Daar ziet men deze prachtige dieren in tabryke troepen grazen en voortrennen, en maakt men er geregeld jagt op, dewyl hunne huid en hun vleesch ter sierkleedy en tot geliefdkoosd voedsel verstrekken aan de bewoners. Intusschen vindt men ook girafen in verder-afgelegene streken van Afrika, zelfs tot naby de kaap de goede Hoop; doch in veel minder aantal.

Zoo als wy reeds zeiden, is de girafe het hoogste der viervoetige dieren. De volwassenen van 't mannelijk geslacht bereiken van 15 tot 20 voeten, gerekend van den hoof tot het toppunt van hunnen kop; de wyfjes groeijen zelden hooger dan 14 of 15 voeten; van het einde des staarts tot aan den neus, meet dit dier meer dan 22 voeten. Hunne witte huid is gespikkeld of getygerd met donkergeele of bruine vlekken, byna als die der panthers en luipaarden. Deze plekken, van ronde en langwerpige gedaanten, zyn by de mannetjes grooter en donkerder geteekend dan by de wyfjes. Ook zyn de houding en gebaarden der eersten minder vreesachtig, edeler en moediger dan die der laatsten. Tot de voor naamste zonderlingheden by deze dieren behoort, dat derzelver voorpooten merkelyk langer zyn dan de achtersten, welk de oorzaak is van de meerdere verhevenheid huns bovenlyfs, welk ten minsten twee voeten hooger van den grond blyft dan het achtergedeelte. Hier

by gevoegd, dat hun hals de verbazende lengte van zes voeten bedraagt, zal men ligtelyk kunnen begrypen, hoe gemakkelyk het hun valt de twygen en bladen der boomen af te scheeren. Door de dikte der wervelbeenderen, kunnen zy echter den hals maar moeijelyk buigen, en door de hoogte hunner voorpooten, is het hun eveneens onmogelyk, zonder te knielen, op gewone weiden of akkers te grazen. Men kan deze beweging by de girafe te weeg brengen, met haar eenige versnaperingen aan te bieden, naar welke zy zeer gretig is. Haar hoofd is, naar evenredigheid, byzonder klein en gelykt veel op dat van een jong hert. Op 't voorhoofd draagt zy ook twee hoornen, die een weinig achterwaarts gebogen en een uitwas zyn van 't voorhoofdsbeen. Tusschen deze hoornen, die ongeveer 8 duimen lang, van dezelfde stof als ossen-hoornen, doch met een soort van behaarde huid omgeven zyn, bevindt zich, wat lager, nog een soort van hoorn, welke slechts eene knobbel- of eeltachtige bult is.

De oogen dezer majestueuze dieren zyn groot, levendig en schitterend, doch zonder waterlysten; hun blik is vol zachte uitdrukking. De bovenste oogleden zyn met lange, styve wenkbraauwen omboord, die der onderste zyn korter en geheel zwart, terwyl het hoofd-haar merkelyk langer is. De bovenste kinnebak is tandeloos; de onderste bezit acht snytanden, en is wederzyds van maallanden voorzien; de neusgaten zyn zeer breed en langwerpig. De bovenlip steekt ongeveer twee duim boven de onderste uit, beiden zyn bekleed met korte steekhaartjes van eene grysbruine kleur. De ooren meten 8 of 9 duimen. De mannetjes zyn bedekt met manen, die van den kop tot boven de schouders afgolven en uit haarstrossen van ruim drie duimen lengte bestaen. Digt by de schouders is haar rug zeer verheven, doch allengs afdalende en weder opklimmende by den staart, die 2 voeten lang, byzonder dun en bekleed is met korte haren, die in eenen platten, zwarten haarbos

eindigen. De Afrikanen bezigen deze haren ter versiering hunner yzeren en koperen ringen, met welker zy zich als armbanden optooijen.

De buik dezer dieren is met kort en witachtig haar bedekt en hangt, tegen de voorpooten, wel op 7 voeten afstands van den grond; even als het ligchaam, zyn ook de pooten met donkergeele vlekken beschilderd, doch slechts tot aan de beenpyp, die niet getygerd maar vuilwit van kleur is. Hunne hoeven, van voren hooger dan achter, zyn, in tegenstrydigheid der andere dieren met gespleten voeten, zonder nagelen. De wyfjes hebben tot vier borsten, doch brengen zy gemeenlyk telkens maar één jong voort, zoo als dit by de meeste groote dieren 't geval is.

Dan de voornaamste merkwaardigheid by deze dieren is voorzeker hun byzondere gang, dewyl zy de eenigen zyn die den *telgang* houden, dit wil zeggen, dat zy de beide pooten langs de zelfde zyde in voorwaartsche beweging zet, iets wat haren loop tot eene ongelooflyke snelheid voert, die, vooral wanneer zy vervolgd worden, volgens de getuigenis der Arabieren, meer dan 20 uren wegs per uur tyds kan bedragen: alsdan springt zy met beide de voor- en achterpooten beurtelings vooruit en werpt haar hoofd, galloperende als 't paard.

Eens gevangen, laten zy zich gemakkelyk temmen. Hun vleesch, vooral dat der jongen, is zeer goed om te eten, en wordt zelfs van de Negeren als eene lekkerny geschat. De Hottentotten maken veel werk van 't merg, dat in groote hoeveelheid de beenderen dezer dieren vervult. Zy dooden de girafen met hunne vergift-pylen, vooral ook om van hunne huid leder te bereiden, welk eenen halven duim dik is en door de Afrikanen gebruikt wordt zoo tot het vervaardigen van vazen om water of andere vloeistoffen in te bewaren, als tot menigte andere voorwerpen.

De vermaarde reiziger en natuuronderzoeker *Levaillant* was de eerste Europeër, die de girafen in Afrika's

woestynen ontdekte, en alle mogelyke moeiten en kosten aanwendde om een dezer dieren te doen vangen; doch het gelukte hem niet die levend in handen te krygen. De mannelijke girafe, welke men, opgevuld, in 't kabinet van natuurlyke historie te Parys ziet, viel doodelyk gewond door *Levaillant*.

In 1825 vernam de Pacha van Egypte, dat de Arabieren der provincie Sennaar, in Nubie, zoo gelukkig waren geweest van drie jonge girafen, welke zy op de jagt gevangen hadden, met kameelsmelk op te voeden. Hy deed dezelve naar Cairo overbrengen, kweekte ze eenige maanden in zyn paleis op, en schepte byzonder behagen om die fraaije dieren in zyne groote en wyde tuinen te zien rondhuppelen.

Aldus maakte hy dezelve aan de luchtstreek gewoon, en bereidde ze tot eene langdurende en gevaarvolle reis, welke hy haar later wilde doen ondernemen. Na een duurzaam verblyf te Cairo, waar alle mogelyke gezondheidsvoorzorgen ten haren opzigte in acht genomen werden, gaf de pacha bevel om de drie girafen, allen van 't vrouwelyk geslacht, langs den Nyl naar Alexandrie te vervoeren, alwaar hy dezelve, onmiddelyk na de aankomst, als wonderen voorstelde aan de Consuls van Frankryk, Engeland en Oostenryk, en ze als geschenken bood voor hunne wederhoorige vorsten. Dewyl eene dezer girafen merkelyk hooger, en derhalve ook schooner was dan de beide anderen, besliste het lot over de verdeling. De grootste en fraaiste viel aan Frankryk, de kleinste aan Engeland en de middelste aan Oostenryk. Die naar Londen en Weenen werden afgezonden, overleefden slechts weinige dagen de afmatting van den overtocht. Zy stierven by hare aankomst. Doch degene, voor den koning van Frankryk bestemd, landde gezond te Marseille aan, sleet daar het wintergetyde en werd, zoodra de lentezon de natuur verwarmde, in kleine dagreizen naar Parys geleid. Zy weêr-

stond, tot voor eenige maanden, aan een zoo lang gerekt verblyf onder ons guur en beneveld klimaat.

Hare aankomst in Frankryks hoofdstad werd als een volks-feest gevierd. Al de Paryzenaars snelden toe om de schoone en bevallige vreemdelinge te begroeten. Maanden lang was zy 't voorwerp der algemeene gesprekken, en de *moden* van dat tydvak ontleenden hare kleuren en namen aan dit dier. De kleeding en sieraden van mannen en vrouwen waren *à la Girafe*.

Levenswyze en voedsel der Girafen. — Haar gevecht tegen den Leeuw. — Derzelver jagt.

De girafen bewonen by voorkeur de uitgestrekte vlakten, der onafzienbare valleijen, waar zy den vryen teugel kunnen vieren aan hunnen ingeboren lust tot huppelen en rennen, en by tyds den naderenden vyand ontdekken. Gewoonlyk vereenigen zy zich in troepen van 5 of 6, en soms tot 10 en 12, doch hun geslacht is juist niet zeer talryk. Zy leggen zich op den buik te rusten, waardoor die celt-knobbels ontstaan, welke men aan hare borst en knieschyven opmerkt. Ofschoon haar ligchaam onregelmatig gevormd zy, streelt zy toch de oogen door hare schoone gestalte, vooral wanneer zy zich opregt en, majestueus haar hoofd verheffende, door haar zachten blik den vreedzamen aard haars gemoeds uitdrukt.

Nooit randen zy andere dieren aan, zy slooten niet met hare hoornen, gelyk de ossen en rammen, en alléén als zy getergd of mishandeld worden, stampen zy geweldig op den grond.

In gezelschap der Antilopen en Gazellen, ondernemen zy dikwyls zeer verre togten, ter opsporing van planten en waterryke landdouwen. Hare paradyzen zyn die *Oasis*, welke zich hier en daar uit de barre zandwoestynen verheffen, gelyk de eilanden uit het midden des grooten oceaans; en deze overtogten doen zy zoo verwonderlyk

snel, dat de zwervende neger-horden, haar voorby ziende rennen, gewoon zyn te zeggen: *Zie daar den wind der woestijn*. Na zulke ongehoord moeiljelyke reizen, soms van meer dan tweehonderd uren afstands, ontdekken zy eindelijk 't zoo lang begeerde voorwerp, het vruchtbaar Eden, welk zy toch maar met de uiterste omzigtigheid durven genaken, om er haren voorraad versehe planten, groen gebladert en boomtwygen op de zamelen, waarna zy in aller yl naar hunne woeste vlakten terugkeeren, zonder een' enkelen blik achterwaarts te werpen, zonder schier een enkelmaal te rusten; zoo goed weten zy, hoe gevaarlyk die frissche en bloeiende boschjes, hoe verderfelyk die wellustvolle, koele bronnen voor haar kunnen wezen. Haar *instinct* zegt haar, dat er geene ware veiligheid voor haar bestaat dan op die heuvelen, waar zy, door hunne reuzengestalte, de uitgebreide vlakten als beheerschen, en hare blikken ongestoord kunnen baden in den onmetelyken gezigteinder... In die breede valleijen, eindelyk, waar hare waakzaamheid en de ruime oppervlakte haar vrywaren tegen allen onverhoedschen aanval der leeuwen, heure natuurlyke en verschrikkelykste vyanden.

Somwylen echter lydt hare voorzigtigheid schipbreuk. Door de al te sterke bekoring verleid, waagt het de girafe door te dringen tot de geheimzinnige diepten der met *Dracana* doorslingerde palmboschen, welke de behoedzaamheid haar beval als de pest te schuwen, of ten minsten zich te bepalen met rond derzelver boorden te grazen. Aangelokt door de geurige wasems der kruiden en planten, verwacht zy zich in de duizende slinger-paden dier digtbewassen doolhoven, om daar de malsche blaadjes en knopjes, welke haar 't zoetst en sappykst schynen, weelderig afteplukken. Maar, wee haar! die zich hiertoe vervoeren liet. Haar laatste uur is geslagen. Het arm en onnoozel schepsel heeft niet spoedig genoeg het juichend gebriesch gehoord des vraatzuchtigen leeuws, die haar met heimelyken lust bespiedde. Eens-

klaps dringt zyn gebrul, als doodsgeluid, in hare ooren.. Zy verstyft van schrik, als van den donder getroffen, dewyl zy gevoelt, dat nu alle poogingen ter ontsnapping vruchteloos zullen wezen. Bevond zy zich nu in hare geliefkoosde zandwoestynen; dan zou ze spotten met de trotsche bedreigingen van den koning der dieren: want, alvorens hy haar naderde, ware zy reeds op een paar uren afstands hem ontweken.

Ach! waarom drong zy dan ook zoo diep in deze bekoorlyk-geurige doch zoo gevaarlyke lustwaranden, schuilplaatsen harer heerschzuchtige en verscheurende vyanden? misschien sluimerde de bloeddorstige leeuw te midden der malsehe en scheutige kruiden, en heeft haar ligte tred hem ontwaakt! Ja, hy volgde haar tot de koele waterbron; hy verborg zich tusschen 't kreupelhout, welks bloeiende twygjes zy thans zoo wellustvol afscheert.

Zy wil vlugten.. 't is te laat.. De leeuw heeft zegepraalend gebruld: hy is zeker van zyne prooi...

Ofschoon verrast, zal zy nogtans niet als een lafaard bezwyken. De zoo zachtmoedige en lydzame girafe, dat argeloos en vreesachtig dier wordt, door de zucht tot eigenbehoud aangespoord, in dit plegtig en uiterst oogenblik door eenen moed bezielt, welken men in haar zou bewonderen, en die somwylen noodlottig wordt voor heur' aanrander, den zoo sterken en vernielenden leeuw.

In een'enkeligen oogslag zag zy de onmogelykheid harer vlugt door al dat omringend kreupelhout, door die struiken, welke haren doortogt langs alle zyden belemmeren, en zy heeft zich tot het gevecht bereid. De stryd zal echter kortstondig wezen; want de overwinning blyft aan hem, die den eersten slag toebrengt. Heeft de leeuw zyne prooi onvoorziens verrast, heeft zy zich, in eenen enkelen sprong er achter op geworpen en naar den stroot gegrepen, dan kan 't arme beest dien krachtvollen klauw slechts weinige minuten weêrstaan.. Het sneeft stuip-trekkend en uitgeput door den al te ongelyken stryd.....

Doch, ingeval de beide kampvechters tegen over elkanderen stonden, indien hunne vonkelende blikken, gedurende eene sekonde, zich slechts maten, dan weet de girafe met eene ongehoorde juistheid den leeuwsprong te berekenen en, al hare spierkracht als in een middenpunt vereenigende, velt zy, door eenen enkelen stamp met hare voorpooten, den woud-koning dood ter plaetse.

Het moordend geweld van haren hoefslag verscheurde zyne ingewanden; want de girafe is een behendig bokser.

De jagt op de Girafe kan slechts te paard geschieden, met behulp van strikken en schuif-knoopen, en, na langdurende inspanningen heeft men men meestal eindelyk een dood of verminkt dier; zoo geweldig is haar wederstand om aan de negers, die haar reeds vast hebben, te ontsnappen; doch dit gelukt haar zelden, haar vleesch is te lekker, hare huid te schoon.

De girafe der heeren *Esperou en Ouvrier* is eene van 't vrouwelyk geslacht. Zy kwam met haar mannetje, gewoonlyk ieder avond, langs den kant van een groot bosch, zich laven aan eene frissche waterbron, in welker nabylheid zy des nachts uitrustten. Reeds gedurende tien dagen hadden de zwarten al hare bewegingen en hare gewoonten gadeslagen. Gedurende eenen donkeren onweersnacht, onder een' geweldigen stortregen, werden de twee girafen door de jagers omringeld, men wierp de kniusterstrikken uit en, na lang worstelens, maakte men zich eindelyk meester van 't verraste paar, doch niet zonder vreeze van het ernstig gekwetst te hebben.

Het wyfje was dit inderdaad, zoo als men nog bemerken kan aan haar regter-bil, waarop zy een lidteeken draagt, doch hare wonde was gevaarloos: zy genas spoedig. Het mannetje verloor slechts den top van zyn' staart; zoo dat deze beide schoone dieren, als door een wonder, levend in handen vielen. — Spoedig kenden zy hunne meesters en werden vooral verkleefd aan hun *Cornac* of geleider, de jeudige neger *Fadelaha*, welk in

Arabisch beteekent, *kind der woestyne*. Haar ontbyt bestaat tegenwoordig uit brood, het middagmaal uit wortels, en den avondkost uit haver met gerst en zemelen vermengd. Tot tydskorting werpt men de girafe wat hooi voor, dat zy met genoegen schynt te eten. Doch, wat haar boven alles bevalt, is de ajuin, die men echter maar schaars haar toe durft dienen, dewyl dit voedsel te verhitend is. Haar gewone drank is zuiver water, een weinig lauwwarm gemaakt, gelyk zy zulks onder de verzengde luchtsreek gewoon was te drinken.

Dit bevallig koppel was reeds zeer vernoegd en gewoon met hare reizende meesters, en genoot de beste gezondheid onder den Europeischen hemel.

Dan, helaas! na zulken moeijelyken en kostbaren overtocht, na reeds in Engeland, Frankryk en België den tol der bewondering ontvangen te hebben, maakte een noodlottig toeval een einde aan 't bestaan der mannelijke girafe. Zy stierf, in Duitschland, ten gevolge van een beenbreuk, veroorzaakt door zwaren val.

Tot herstel van dit gevoelig verlies, hebben de heeren *Esperou* en *Querier* gedacht de nieuwsgierigheid van 't natuur-lievend publiek ruimschoots schadeloos te stellen door den aankoop van een ander, niet minder merkwaardig en zonderling dier, van den *Rhinoceros*, die nog nooit zoo groot en schoon in Europa levend vertoond werd, en welks beschryving hierna volgt.

DE GIRAFE.

Hoe edel is de vorm, hoe schoon de ranke zwier
Uw lichaams, gy, het hoogst en toch 't zachttaardigst dier
Der wilde schepselen van Afrika's woestyne,
Gefielkoosd door Araab, door Turk en Bedowynen.
Uw hoofd, dat 't prachtig hert voor ons verbeelding schetst
Is zeker, van 't geheel, het fraaist gebouwd en netst.
De schitterende blik van uw bevallige oogen
Is zacht en onschuldsvol. Uw breede wenkbrauw-bogen.
Uw welbesneden mond vereedlen uw gelaat,
Als gy, majestueus, den wondren *telstap* gaat.
Een prachtvol kleur-kleed gordt uw fyngeschapen leden,
Uw houding en uw gang zyn vol aanvalligheden
Wanneer een juffer-hand u fruit biedt of gebak...
Van 't hoogste tuin-geboomt plukt gy, op uw gemak,
De vrucht en bladen af. Doch liefst gaat ge u vermeijen
Op 't onafzienbaar vlak der Oostersche valleijen;
Daar rent ge, in bonte groep, als vliegend over de aard.
Drie dubbel d'afstaud voort van 't snelste stoom-gevaart.
Alom komt 't nieuwsgier volk u zien en u begroeten,
De kunstners staan verbaasd, verrukt voor uwe voeten;
Gansch Frankryk sprak van 't schoon, dat uwe leen omgaf,
De *mode* droeg haar kleed en kleur *à la Girafe*.
Aan u dan ook onz' huld', gy, 't hoogst door God verheven
In hondiug en gestalt. Smaakt hier een vrolyk leven
In 't noordelyk klimaat, zoo nevelig en guur,
En schittert lange nog als 't pronkstuk der natuur.

DE RHINOCEROS.

Na den Olifant, is de *Rhinoceros* of *Neushoorn* het zwaarste en magtigste aller viervoetige dieren. By eene lengte van ten minsten 12 voeten, is hy 6 of 7 voeten hoog, terwyl de omtrek zyns lichaams tot 17 voeten kan meten.

Hoe zeer zyn naam oorspronkelyk grieksch zy, maakt toch Aristoteles volstrekt geene melding van dit dikhuidig dier. Strabo is de eerste grieksche schryver, zoo als Plinius de eerste latynsche, die den neushoorn beschreven. Waarschynlyk werd de *Rhinoceros* niet gevonden in dat gedeelte der Indiën, tot welk Alexander de Grootte zyne veroveringen uitstreckte, en alwaar zich nogtans talryke olifanten bevonden; want slechts drie-honderd jaren na de dood diens beroemden veldheers bragt Pompeus dit dier voor 't eerst in Europa. De *Rhinoceros* wordt door de natuurkundigen beschreven als een log en dom dier. Hoewel juist niet verscheurend van aard, bezit hy toch een woest en gevaarlyk karakter, vooral wanneer hy hongerig is of getergd wordt. Hy is zeer onhandelbaar en laat zich slechts met de grootste moeite temmen.

Hy is, al 't ware, in 't groot, wat het varken in 't klein is: oplopend, valsch en styfnekkig. Het meest opmerkenswaardig by den *Rhinoceros* zyn de snuit en de huid. Zyne bovenlip, welke hy tot eene lengte van 6 of 7 duimen kan uitsteken, eindigt in eene soort van puntige holte, die tevens zoo buigzaam is, dat hy er zich als eene hand van kan bedienen, om gras, planten en kruiden te plukken en in bossen te vergaren. In plaats van de scherpe, ivooren tanden, welke den olifant ten tweede wapen verstrekken, heeft de *Rhinoceros*, aan elke kinnebak twee lange en zware snystanden, welke, op grooten afstand van elkander geplaatst, de eenige zigtbare wapen: doch heeft hy binnen's monds nog 24 maaltan-

(17)

den. Zyne ooren gelyken ook aan die van 't varken en zyn, met het einde van den staart, de eenige behaarde plaatsen des lichaams. Zyn kop is over 't geheel langer dan die van den olifant, doch zyne zwart-gryze, uitpuilende oogen zyn merkelyk kleiner, en nog opent by deze gewonelyk maar ten halve. Men beweert, dat zyn gezigt zeer zwak is en hy slechts regt voor zich uit kan zien. Het geluid zyners stem is schor, en gelykt in 't grof aan 't geknor van een zwaar varken. Midden op den neus draagt hy eenen hoorn, die, eerst uit haartjes gevormd, allengs eene harde zelfstandigheid, en tot twee a drie voeten lengte groeiende, zyn alom-geducht wapen is. Hier by gevoegd, dat geheel zyn lichaam bekleed is met eene ondoordringbare dikke huid van eene zwart-grys gespikkelde kleur, die, als een mantel-kleed, in plooijen hem omhangt, en zoo hard is, dat sabel en zwaard er buts op slagen, ja zelfs de geweerkogel er plat op afschampt, zal men ligtelyk begrypen, dat de *Rhinoceros* den aanval van geen eenig dier behoeft te vreezen. Hy spot, zoowel met den geweldigen klauw des wreeden tygers en den scherpen tand des forschen leeuws, als met de moordwapens der geoefendste jagers.

Het staal van Damascus noch de Japansche klinsen kunnen zyne huid doorkerven; de lansen en pyken breken op dat ontzaggelyk schild, met welk de natuur hem beschermde, en welk alleen door zware en puntige yzeren staven, met geweldige kracht aangedreven, kan verbryzeld worden. De eenige plekken, waar dit geharnast gevaarte wondbaar is, zyn: de buik, de oogen en de omtrek der ooren. Opmerkelyk is het hierby, dat, hoezeer zyne huid aan den steek van geen enkel insekt gevoelig zy, en hy dezelve niet kan rekken of spannen, hy toch onder onze luchtstreek gevoelig is aan de winterkoude. Zyn gebogen rug schynt met een natuurlyk zadel bedekt. Zyn staart gelykt aan dien van den os en is aan 't einde zwart behaard.

De tong der aziatische neushoorns is glad, doch die der afrikaanse, die twee hoornen dragen, is zoo ruw, dat zy by 't lekken de huid eener hand zou vermorselen. De pooten dezer dieren zyn byzonder kort en dik. De hoeven, van achter grof en rond, zyn in drie klaauwen gesplitst. Het tweede hoorn by de Afrikaanse Rhinocerossen staat op 't voorhoofd, en is wat kleiner dan die van den neus. Intusschen zyn de Aziatische de grootsten en schoonsten, en tot deze soort behoort die der heeren *Esperou en Ouvrier*, welks hoorn, voorzigtigheidshalve afgenomen, ruim 2 voeten lang is en meer dan 20 ponden zwaer weegt. Nog kan men by dezen hoorn een' anderen hoorn beschouwen, die meer dan 2 $\frac{1}{2}$ voet meet en byna 400 ponden weegt.

De Neushoorn is voorzeker geen zoo nuttig dier als de Olifant of Kameel, doch sommige natuur-beschryvers verzekeren, dat hy in onderscheidene gewesten gebezigd wordt tot het vervoeren van zware lasten. Zyn vleesch, dat byna als zwynsvleesch smaakt, wordt door de Indianen en Negers, en vooral door de Hottentotten veel geëten. Van zyne stevige huid bereidt men het dikste en beste leder der wereld. Niet alleen zyn hoorn, maar zelfs zyn bloed, ja zyne ingewanden worden door de bewoners genomen als tegen-gif en als geneesmiddels voor verschillende ziekten. Ook vervaardigen de Indianen veel kunst-voorwerpen van de hoornen dezer dieren. Onder de geschenken, welke de koning van Siam in 1686 aan Lodewyk XIV zond, bevinden zich zes Rhinoceros-hoornen, terwyl er in 't kabinet des konings van Frankryk nog 12 anderen aanwezig zyn, waaronder een die, hoewel afgeknot, tot 3 voeten 8 $\frac{1}{2}$ duim meet.

Levenswyze en voedsel der Neushoorns; hun gevecht tegen de Olifanten; hoe men er jagt op maakt.

De Rhinoceros, schoon geen herkaauwend dier, voedt zich met grove planten, distelen en doornstruiken. hy verkiest deze ruwe en verachtelyke spyzen boven het

malsehe gras der zoetste weiden. Nogtans houdt hy veel van suikerriet en nuttigt alle soorten van graan. Van natuur geen vleeschvretend dier zynde, ontrust hy geen anderzyner medeschepselen, en laat tot het kleinste beestje vreedzaam naast hem grazen, en daar hy-zelf van de grootste en verscheurendste woudbewoners onbevreesd is, leeft hy met geheel het viervoetig geslacht in vrede en vriendschap; ja, de valsehe tyger verzelt dikwyls den neushoorn als goed kameraad, zonder hem in 't minst te beleedigen.

Het geslacht der Rhinocerossen is niet talryk, welk waarschynlyk voortspuit, niet alleen uit de ontzaglyke massa voedsels, welke hy dagelyks verslindt en die, by de volwassenen, van 200 tot 300 ponden bedraagt, maar ook uit de moeijelyke voortteeling dezer diersoort, waartoe zy, slechts op den ouderdom van 50 jaren bekwaam zyn; hoezeer zy, volgens sommige schryvers, ook tot 200 jaren kunnen leven.

Het wyfjedaagt gedurende drie volle jaren, ter voortbrenging eener enkele vrucht, welke maar na verloop van 15 jaren volwassen is.

Zelden vereenigen de neushoorns zich in troepen, gelyk de olifanten, girafen, gazellen, antilopen en kameelen. Eenzaam van aard, zoeken zy de afgezonderde plaatsen, en, by voorkeur, de lage en moerassige plekken, waar zy zich, op hun gemak, in het slyk en vuil kunnen wentelen. Hun gang is traag en zwaar; doch, hoe kort van pooten, kunnen zy, vervolgd wezende, byna nog zoo snel loopen als een gewoon paard; doch is 't hem onmogelyk zich regts of links te wenden.

De natuurlyke vyanden van den Rhinoceros zyn de olifanten en hippopotamen of rivierpaarden, en nog durven dezen hem niet aenranden, dan wanneer zy met overmagt hem kunnen overvallen. De Romeinen deden by openbare feesten de olifanten met de neushoorns in de renbaan kampen, doch dit waren gedwongene ge-

vechten , waarin de overwinning dikwyls van toevallige omstandigheden afhing.

Zie hier de beschryving van een gevecht , waarby een enkele Rhinoceros door eene gansche troep olifanten werd aangerand , en welk onder de oogen des verhalers voorviel.

— « Eens bevond ik my , aldus begint hy , op den top
 » eens heuvels , vanwaar ik , in de wyde vlakten van 't
 » eiland Ceylan , de goudgele maïs-velden onder myne
 » voeten zag golven en plooijen , toen eensklaps eene
 » troep van acht olifanten uit een naburig woud kwam
 » geschoten , en die vruchtbare akkers begon te verwoes-
 » ten. Het was een wonderlyk schouwspel , hoe behendig
 » zy , met behulp hunner lange en stevige snuiten , onge-
 » looflyk dikke garven maaiden en saëmbonden , die op
 » hunnen nek wierpen en boschwaarts bragten , om aan-
 » stonds nieuwen buit en voorraad te komen halen.

« Dit duurde reeds gedurende een uur , onderwyl de
 » zonnchitte zoodanig toenam dat , in weërwil van een
 » monster-zonnescherm , en de slechts weinige dunne
 » kleederen die my bedekten , het zweet als van myn
 » ligchaam stroomde , en ik door slaauwte en afmatting
 » genoodzaakt werd my in de ligte schaduw ter ruste te
 » leggen , en geduldig te wachten tot de zonnebrand op
 » den namiddag verminderde , of een koeltje misschien
 » de atmosfeer kwame verfrissen.

« De olifanten deden insgelyks ; zy vleiden zich neër
 » in 't lommer eeniger boomen , op zoodanige wyze dat
 » het maïsveld hun ten rustbed , en tevens tot spystafel
 » verstrekke.

« Terwyl zoo alles stil en als onbeziend was , kwam er
 » een ontzaglyke rhinoceros , met de hem eigene onbe-
 » schofftheid en zonder de minste achterdocht , op den-
 » zelfden akker gewandeld. Eensklaps springen de olifan-
 » ten op en stormen , met opgehevene snuiten en uitge-
 » stoken slagtanden , overvloedig op hem af. De verraste
 » rhinoceros had zich volstrekt nog niet ten stryde be-

» reid , toen de olifanten hem reeds woedend op 't lyf
 » vielen , en een hunner slagtanden hem eene wyde wond
 » aan den buik toebragt. Hy slaakte een afgrysyk ge-
 » brul , maakte eenige schreden achterwaarts , en wierp
 » zich terstond op den vyand die hem zoo verraderlyk
 » mishandeld had. De olifant viel , als verbryzeld door
 » dien zoo geweldigen stoot , want de neushoorn had
 » gansch zyn buik opengescheurd en wroette met zyn
 » kop door zyns vyands lillende ingewanden. By dit
 » schouwspel vielen de overige olifanten in vernieuwde
 » razerny op den rhinoceros....

« Nu begon er een hardnekkig en moorddadig gevecht .
 » allerwege verhief zich eene wolk van zand en maïs-hal-
 » men , men hoorde niets dan yselyke kreten , geloei en
 » gehuil , en 't was my onmogelyk den gang van 't ge-
 » vecht anders gade te slaan , dan naar 't meer of minder
 » geweld van dit gedruisch , waartusschen nu eens de
 » donderende stem des neushoorns , dan weder het schel
 » geschreeuw en getier der olifanten , de overwinning
 » schenen te verkondigen. Eensklaps verdubbelde dit
 » woest en vreesbaar gejang en geloei , eene nog dikke-
 » re stofwolk omhulde de stryders ; dan hielden de kre-
 » ten op , het stof daalde neder , en alles werd dood
 » stil.... —

« De neushoorn was vermoord ; maar rondom hem
 » lagen de verminkte lyken van drie kolossale olifanten ,
 » terwyl twee anderen , zwaar gewond en een breed
 » bloedspoor achterlatende , zich langzaam verwyderden
 » tusschen hunne afgematte en ontstelde strydenoo-
 » ten. »

De jagt op deze dieren geschiedt gemeenlyk te voet.
 Als de Indianen eenen neushoorn ontdekken , gaan zy
 den zelve welgewapend te gemoed , en tergen hem van
 verre , tot hy ongeduldig wordt en op hen afkomt. De ja-
 gers verroeren zich niet , voor dat het dier hen dicht ge-
 naderd is , als wanneer zy eensklaps zydelings springen ,
 tot welke beweging de rhinoceros , door zyn kolossalen

vorm onbekwaam is, en doorkappen met een snydend werktuig de pees van den achter-hiel, waarna ze het dier gemakkelyk binden en medevoeren. Ook verrast men dezelve wel gedurende hun' slaap.

De Indianen zyn zeer behendig in deze soort van jagt en missen zelfden hunne prooi, welks vleesch zy eten, terwyl zy van de huid schilden en alle soort van lederen voorwerpen vervaardigen, welk hun even als de hoornen duur betaald worden.

De Rhinoceros, welke de heeren *Esperou* en *Ouvrier* ons voor 't eerst levend vertoonden, is van de schoonste en grootste soort. Hy werd geboren in het eiland Java, behoorende tot de Nederlandsche Oost-Indiën, waar hy den eertitel droeg van *DE REUS JORÉÉ*, naar den naam van een' inlandschen koning der eilanden *Vaytau*, de magtigste vorst der nog woeste landstreken. Ruim 6 voeten hoog en 12 lang, meet zyn omtrek meer dan 16 voeten. Hy is 55 jaren oud en weegt reeds over de 5500 ponden. Door een allergeukkigst toeval is hy, gedurende zulken langdurenden togt over zee, gezond en behouden gebleven, en kan thans door 't publiek, zonder de minste vrees voor gevaar, gezien en onderzocht worden in zyne yzeren rolkooi, waar hy ieder eetmaal zoo wat 300 ponden voedsel, bestaande uit hooi, zemels en groensels, oppetuzelt, welk hy geregeld bevochtigt met een dozyn emmers water. Voorzeker biedt hy een zonderling contrast aan, vooral door zyn plompen lichaamsbouw, met de zoo ranke en bevallige girafe; doch beiden vonden overal het gunstigst onthaal.

In gezelschap dezer twee vreemde gasten, zal men tevens nog een wezen vinden, dat niet minder belangryk is voor de natuur-beminnars, kunstenaars en nieuwsgierige burgery.

Het is een jeugdig Abyssinier van de schoonste en volmaakste zwarte kleur, ware type van 't gloeiend klimaat van Afrika, *Fadellaha*, 't geen beteekent *kind der woestyne*, is wezenlyk dezen naam waardig. Van zyne vroegste

jeugd verzelle hy zynen vader op de girafen-jagt; doch op zekeren avond kwam hy alleen en schreiend terug naar zyn nederige hut. Door een hollend paard voortgesleept, werd zyn vader uit den zadel geworpen en door zyn eigen klepper doodgestampt. De arme wees werd naar Europa medegevoerd en aan den dienst der girafen verbonden. Hy is haar *Cornac* of geleider, en dient haar gewoonlyk 't voedsel toe.

Fadelaha is muzelman en onderhoudt nauwkeurig de voorschriften van den turkschen godsdienst. Als de *Ramazan*, of groote vaste der Mahometanen is aangekomen, nuttigt hy, gedurende zes weken, geen voedsel dan vóór, en na zonnen-op-en ondergang.

Hoe barsch en onbeschaafd 't karakter der Negers dan ook worde afgeschetst, was *Fadelaha* tot heden toe een volmaakt voorbeeld van onderwerping en getrouwheid aan zyne weldoende meesters, hoezeer ook hy, getergd wordende, zich byzonder oplopend kan toonen.

In Engeland, Frankryk en België mogten de eigenaars alom eene byzondere belangstelling ontmoeten. Zy vertrouwen dus ook, dat vooral in 't zoo kunstryke en verlichte Nederland de algemeene nieuwsgierigheid hen ruimschoots schadeloos zal stellen, voor al hunne aangevende moeiten en kosten ter verkryging dezer zoo zonderlinge als nog weinig geziene dieren, vooral dewyl zy voornemens zyn het getal derzelven allengs te vermeerderen, en aldus met er tyd eene der belangrykste menageriën te vormen, welke nog ooit in Europa zal bestaan hebben.

N.B. De afbeelding der Girafe en 't gevecht des Neushoorns tegen de Olifanten is mede, fraai gesteendrukt, verkrygbaar by de heeren *Esperou* en *Ouvrier*.

DE RHINOCEROS.

Gy, Hercules van 't reedloos volk,
Geharnast te allen kant
Als met een' stalen wapen-rok;
Kolos van 't Ooster-land,
Die op uw' neus een' horen torscht.
Wiens doodelyk geweld
Den tyger en den sterken leeuw
Zelfs d'olifanten velt...
Inweêrwil uwer yzren huid
En forsche reuzen-kracht,
Zit gy hier, in een kleine kooi,
Nu in der menschen magt. —
Uw aanblik wekt myn' eerbied op
Schoon menig' u bespot'
En vuil en zelfs afzigtyk vind',
Voor dien geduchten God,
Die, door een enkel Almagts-woord,
't Heelal ten voorschyn riep,
En milioenen wonderen
Rondom den aardbol schiep.

*Hy, die, verdwaasd, nog twyflen mogt
Aan eene Almogendheid,
Hem zy de neushoorn en giraf
Tot proeven voorgeleid.*